

HIVATÁSRENDISÉG A 21. SZÁZADBAN

GONDOLATOK A TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI STRUKTÚRÁK ÚJRASZERVEZÉSÉRŐL

TIMÁR BALÁZS LÁSZLÓ

Az előttünk álló évtized gazdasági és társadalmi kihívásai egymással gyakran ellentétes követelményeket támasztanak: a gazdasági növekedés fenntartása, az energiaszuverenitás megteremtése és az iparfejlesztés ösztönzése egyaránt elengedhetetlen, miközben a fenntarthatóság, az erőforrások szűkössége és a növekedés korlátai egyre inkább behatárolják a globális gazdasági mozgásteret. Noha ez utóbbi tényezők elsősorban globális léptékben bírnak meghatározó jelentőséggel, a magyar gazdaság interdependens jellege miatt ezek rendszer szinten hazánk gazdasági működésére is érdemi hatást gyakorolnak. E kihívások gyakran egymással versengő prioritásokként jelentkeznek, amelyek egyidejű kezelése komplex, multidimenzionális stratégiákat igényel. A magyar gazdaságpolitika az elmúlt időszakban sikeresen épített a növekedésre, az ipari beruházások ösztönzésére és a külföldi tőke bevonzására. E stratégia erősítette a nemzetközi piacokhoz való szorosabb kapcsolódást, amely hozzájárult a gazdasági szerkezet modernizációjához és a versenyképesség növeléséhez. A globális értékláncokba való mélyebb integráció kulcsszerepet játszik a konvergencia gyorsításában, különösen a technológiai transzfer, az exportkapacitások bővítése és a befektetői bizalom erősödése révén. Ugyanakkor a jövő kihívásainak sokváltozós bizonytalansága arra figyelmeztet, hogy a gazdasági stratégiának nem csupán a jelenlegi mérőszámok szerinti felzárkózást kell szolgálnia, hanem hosszú távon fenntartható, válságálló és adaptív alternatív mechanizmusokat is magában kell foglalnia. Az iparfejlesztés és digitalizáció elősegítése mellett elengedhetetlen olyan lokális, közösségi alapú gazdasági modellek megerősítése, amelyek nem csupán a piaci turbulenciákat képesek enyhíteni, hanem hozzájárulnak az ellátásbiztonság fokozásához, a regionális gazdasági autonómia növeléséhez és az erőforrások regeneratív hasznosításához is.

A következő évek egyik meghatározó világgazdasági trendje az egyre fokozódó instabilitás és bizonytalanság lesz. A globális ellátási láncok fragmentálódásának esélye éppúgy fennáll, mint a globalizáció új mintázatainak megjelenése. Az egyes gazdasági blokkok közötti kapcsolatok alakulása, a geopolitikai feszültségek, valamint az ipari és energetikai autonómia iránti törekvések egyaránt olyan dinamikákat teremtenek, amelyek pontos előrejelzése gyakorlatilag lehetetlen. Mindezek fényében elengedhetetlenné válik egy olyan integrált, adaptív gazdasági szerkezet kialakítása, amely képes reagálni a folyamatosan változó környezeti és strukturális feltételekre, miközben egyensúlyt

» decentralizált állami koordináció

teremt a stabilitás és a rugalmasság között. Az ellátási láncok rugalmasságának biztosítása, az energiaigény fedezése és a termelékenység növelése alapvető stratégiai célokként kell, hogy megjelenjenek, amelyek meghatározzák a nemzetgazdasági szerveződés jövőbeli irányait. A globális értékláncokba való bekapcsolódás fenntartása és fejlesztése mellett elengedhetetlen a lokális gazdaságok, a helyi közösségek és a közösségi termelés párhuzamos megerősítése. Az élelmiszer- és vízbiztonság erősítése, a termelékenység növelése, valamint a klímavédelem és klímaadaptáció egyre sürgetőbb kihívásai szoros kölcsönhatásban állnak egymással, ezért a fenntartható erőforrás-gazdálkodás, a reziliens rendszerek kiépítése és az alkalmazkodóképesség növelése kulcsfontosságú tényezővé válik. Annak érdekében, hogy minden felmerülő – vagy adott esetben váratlanul jelentkező – kihívásra rugalmasan és adaptív módon tudjunk reagálni, olyan rendszerszintű megoldásokra van szükség, amelyek túlmutatnak a hagyományos gazdaságpolitikai eszköztáron és a meglévő struktúrákat kiegészítve új szerveződési mechanizmusokat is integrálnak azok működésébe. Mindez olyan összetett kihívásokat vet fel, amelyek hatékony kezelése meghaladja egy túlcentralizált, bürokratikus állami struktúra kapacitásait, így az állami hatékonyság növelése és a bürokrácia csökkentése kulcsfontosságú tényezővé válik a jövőben.

Az előbbi kontextusban a decentralizált társadalmi-gazdasági struktúrák olyan kiegészítő eszközökként jelenhetnek meg, amelyek növelik az állami és gazdasági működés hatékonyságát és ellenállóképességét. Ezek a mechanizmusok nem a meglévő növekedési pálya helyettesítői, hanem annak potenciális kiegészítői, amelyek biztosíthatják a hosszú távú fenntarthatóságot és a nemzetgazdaság válságállóságát. Az így kialakuló alkalmazkodóképes gazdasági szerkezet nem csupán a stabilitást erősíti, hanem olyan stratégiai rugalmasságot is teremt, amely versenyelőnnyé formálja a jövő kihívásaira való gyors és hatékony reagálás képességét.

GONDOLJUK ÚJRA A HIVATÁSRENDISÉGET!

A gazdasági és társadalmi rendszerek ellenállóképességének növelése nem csupán gazdaságpolitikai kérdés, hanem szorosan összefügg az államszervezés módjával is. Egy hatékonyan működő, alkalmazkodóképes gazdasági szerkezet csak akkor biztosítható hosszú távon, ha az állami szerepvállalás és a társadalmi-gazdasági szerveződés módjai is képesek a változó kihívásokhoz igazodni. Az előttünk álló kihívások ugyanis túlmutathatnak az egyes gazdasági mechanizmusok optimalizálásán, és szükségessé tehetik a modern államrend, valamint a társadalom- és gazdaságfelfogás elméleti alapjainak aktuális, helyzethez igazított újraértelmezését. Ezt támasztja alá Orbán Viktornek a Lámfalussy-konferencián tett megállapítása is, miszerint:

„Az előttünk álló időszak egyik nagy versenye az államszervezési modellek közötti verseny lesz, vagy talán már most is az. Miután a neoliberális államszervezési modellek éppen most buknak meg – Amerikában már megbuktak, de Európában is most buknak meg –, ezért az a kérdés, hogy milyen más államszervezési modellek jönnek különböző nemzeti kultúrákból, nemzeti sajátosságokkal körülpántozva. Látni fogjuk majd, hogy melyik államszervezési modell lesz a legsikeresebb a következő tizenöt-húsz évben.”¹

A kérdés tehát az, hogy milyen államszervezési modellek bizonyulhatnak hosszú távon életképesnek a jelenkori kihívások közepette. A gazdasági stabilitás és fenntarthatóság biztosítása érdekében kulcsfontosságúvá válhat, hogy milyen mértékben tudunk építeni a helyi közösségek, önszerveződő szakmai szervezetek és vállalkozások alkalmazkodóképességére. Egy olyan gazdasági

1 Orbán Viktor beszéde a X. Lámfalussy-konferencián. Miniszterelnok.hu, 2024. január 29. <<https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-x-lamfalussy-konferencian>>

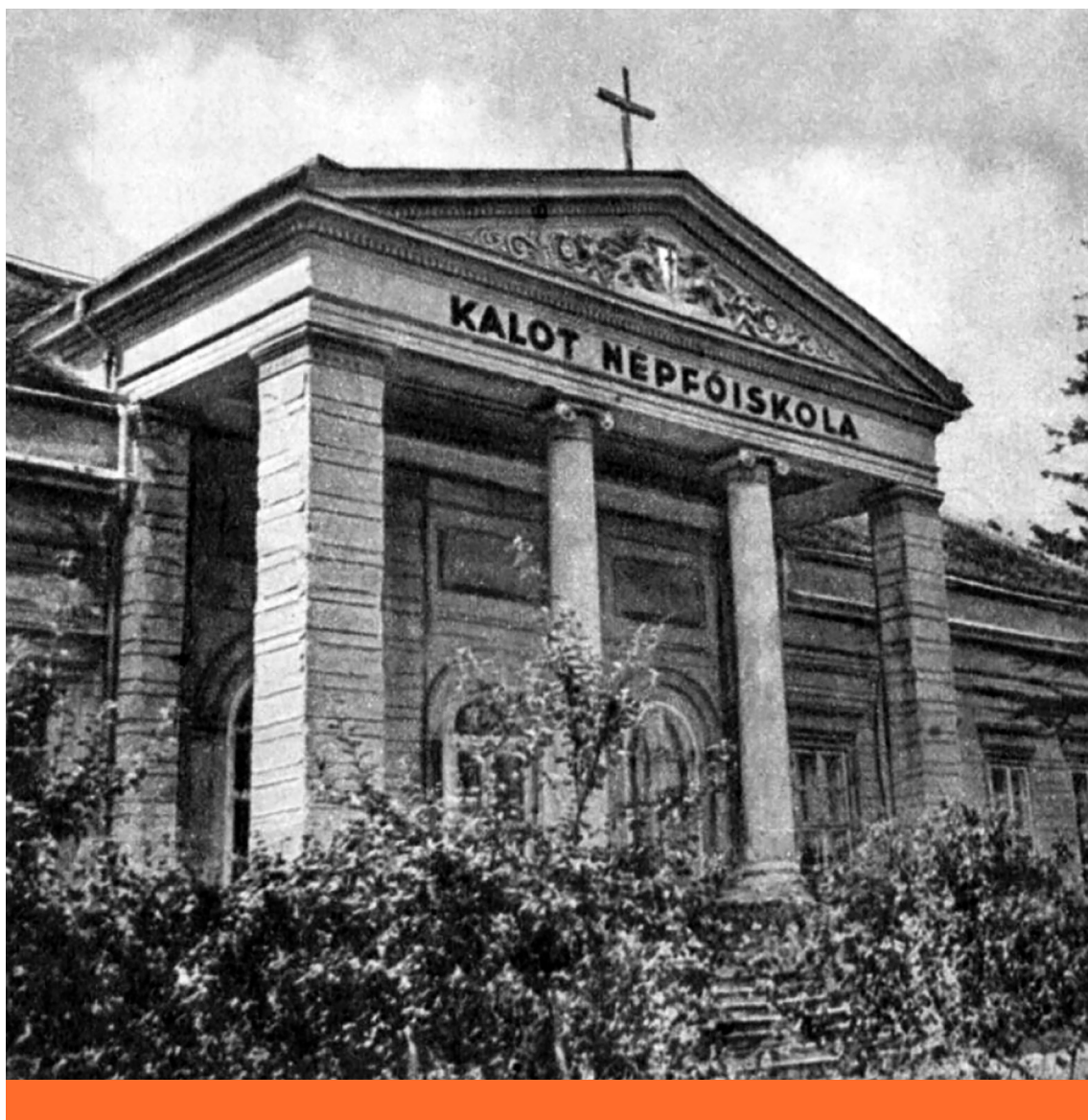


Az Egyházközségi Munkás Szakosztályok (EMSZO) nagygyűlése a Vigadóban, a bal szélén a szervezet vezetője, Freesz József, 1940
(Tolnai Világlapja, 1940. március 20. 2. oldal)

rendszer, amely ötvözi az állami koordináció előnyeit a decentralizált működési modellek rugalmasságával, tartósabbá és versenyképesebbé válhat. Ez magában foglalhatja a közösségi finanszírozás, valamint a közösségi szemléletű, helyi érdekeket és igényeket kiszolgáló gazdasági modellek tudatos fejlesztését és támogatását. A helyi közösségek és önszerveződő gazdasági modellek tartós működése és integrációja azonban csak akkor lehet eredményes, ha megfelelő intézményi keretek biztosítják a fennmaradásukat.

Ennek kapcsán érdemes lehet visszatekinteni azokra a történelmi állammodellekre, amelyek stabilitásuk révén képesek voltak a társadalmi kohéziót és a gazdasági fenntarthatóságot hosszú távon megőrizni. E tekintetben különösen releváns példát nyújtanak azok a *decentralizált, önszerveződő, hivatásrendi struktúrák*ra épülő középkori modellek, amelyek stabilitását a központi államhatalom és a lokális önszerveződés közötti dinamikus egyensúly biztosította. Az intézményi stabilitás nem egy mereven központosított struktúrán alapult, hanem egy olyan szervezeti elven, amely lehetőséget teremtett arra, hogy a különböző társadalmi és gazdasági csoportok relatív autonómiával hozzanak szakmai és gazdasági döntéseket, miközben szervesen illeszkedtek az állami struktúrába. A jelenkori kihívások tükrében érdemes megvizsgálni, hogy milyen tanulságok vonhatók le ezekből a modellekből a modern államszervezési struktúrák fejlesztése során.

Hilaire Belloc katolikus brit gondolkodó *The Servile State* című művében a disztributista állam koncepcióját a középkori Európa rendileg tagolt feudális államainak, a céhrendszernek és a hivatásrendi gazdasági autonómiáknak az intézményi logikája alapján dolgozta ki. Érvelése szerint ezek az állammodellek nem pusztán gazdasági stabilitást biztosítottak, hanem a társadalmi kohézió olyan formáját is, amelyben a termelőeszközök széles körű tulajdonlása és a hierarchikusan szervezett államszerkezet egyensúlyban maradt. Ugyanakkor e rendszerek nem egymástól elszigetelt, autonóm egységekként funkcionáltak, hanem egy magasabb szintű állami és jogi keretrendszerbe integrálódva működtek, amely biztosította a szerveződés koherenciáját és az egyes közösségek közötti együttműködés szabályozott rendjét. Belloc szerint az autonóm szakmai és gazdasági közösségek által fenntartott struktúrák lehetővé tették, hogy a társadalmi-gazdasági egyensúly ne kizárólag egy központi bürokrácia irányítása alatt, hanem a közösségek önszerveződő mechanizmusain keresztül



A Katolikus Agrárfűzési Legényegyletek Országos Titkárságának (KALOT) újonnan épült érdi népfőiskolája, 1941
(Tolnai Világlapja, 1941. január 15. 3. oldal)

valósuljon meg.² Othmar Spann szintén a történelmi hivatásrendi és rendi állammodellekből kiindulva dolgozta ki saját korporatív államkoncepcióját, amelyet *Der wahre Staat* című művében ismertetett. Elméletében a társadalmi és gazdasági rend alapja nem az egyéni érdekérvényesítés vagy a piaci verseny, hanem az organikus-hierarchikus struktúrák és a közösségi szolidaritás elve, amelyek évszázadokon keresztül biztosították az európai államok stabilitását. Míg Belloc elsősorban a gazdasági tulajdonviszonyok és a közösségi autonómiák fenntarthatóságára fókuszált, Spann egy átfogóbb államszerkezeti elméletet alkotott, amely a társadalom teljes működését organikus egészként szemlélte.³ A korporatív állameszme katolikus értelmezéséhez kapcsolható XI. Pius pápa *Quadragesimo anno* című enciklikája, amelyet 1931-ben adott ki a modern gazdasági és társadalmi kihívásokra adott katolikus válaszként. Az enciklika elvei ma is releváns támpontot nyújthatnak az államszervezés olyan modelljei számára, amelyek célja a társadalmi kohézió erősítése és a harmonikus közösségi struktúrák kialakítása. Ezek az elvek hozzájárulhatnak egy olyan, a katolikus társadalmi tanítások szellemiségére épülő, időtálló és szuverenitásközpontú államszervezési modell kialakításához, amely a stabilitás és rugalmasság optimális egyensúlyának megteremtésével képes dinamikusán alkalmazkodni a változó kihívásokhoz.⁴

2 Hilaire BELLOC: *The Servile State*. T. N. Foulis, London, 1912.

3 Othmar SPANN: *Der wahre Staat*. Julius Springer Verlag, Bécs, 1921.

4 XI. PIUS: *Quadragesimo Anno*. Vatican Publishing House, Vatican, 1931.

Decentralizált szolidaritás

A fentiek fényében megfontolandó egy olyan decentralizációs modell, amely a szubszidiaritás elvére épülve csökkenti a kormányzati bürokráciát, növeli az állami működés hatékonyságát, ugyanakkor nem vezet az államiság erodálódásához. Ezzel párhuzamosan az állami koordináció fenntartása mellett indokolt lehet a hivatásrendiség bizonyos elemeinek újragondolása, illetve az ilyen jellegű kezdeményezések ösztönzése és támogatása.

E tekintetben Spann meglátásai különösen releváns támpontot nyújthatnak, mivel kiegyensúlyozott megközelítést alkalmazott a kormányzati centralizáció és decentralizáció kérdésében, valamint az állami szerepvállalás mértékének meghatározásában. Spann ugyanis amellett, hogy hangsúlyozta az állam organikus egységét és az egységes irányítás szükségességét (monista univerzalizmus), a társadalmi rendek és közösségek autonómiáját is alapvető jelentőségűnek tartotta. Nem egy modern bürokratikus értelemben vett „erős állam” koncepcióját fogalmazta meg, hanem egy olyan organikus rendet, amelyben az állam mediátori és harmonizáló szerepet tölt be. A hivatásrendek (*Stände*) az ő felfogásában nem pusztán gazdasági és társadalmi egységek, hanem a társadalmi struktúra szerves alkotóelemei, amelyek autonóm módon működnek, de nem individualista értelemben, hanem az egész közösség szolgálatában. Az állam ebben a modellben nem egy központosított hatalmi központként működik, hanem spirituális és erkölcsi irányadóként, amely biztosítja a belső kohéziót és a társadalom organikus egységét. Az állami szerepvállalás tehát nem a modern értelemben vett túlközpontosított „nagy államot” jelenti, hanem egy kvalitatív vezető szerepet, amely az önszerveződő társadalmi rendek közötti harmónia fenntartására irányul.

**organikus
társadalmi rendek
autonómiája**

Spann koncepciója a szubszidiaritás elvére épülő, államilag koordinált decentralizációt hangsúlyozza, amely nem individualista vagy szabadpiaci logikán alapul, hanem az organikus társadalmi rendek autonómiáját erősíti. Az állam szerepe ebben a modellben nem a bürokratikus kontroll kiterjesztése, hanem egy magasabb, spirituális és erkölcsi rend képviselője, amely biztosítja a társadalmi struktúrák stabilitását és összhangját anélkül, hogy totalitárius beavatkozáshoz folyamodna. Ez a szerveződés egyensúlyban tartja a közösségi önrendelkezést és az állami koordinációt, elkerülve mind a szélsőséges kollektizmus, mind a széttöredezett individualizmus csapdait.⁵

Koordinált autonómia

A *Quadragesimo anno* enciklika a társadalmi rendet egy olyan harmonikus struktúráként határozza meg, amelyben az egyének és közösségek szerves egységet alkotnak, miközben saját szerepüket betöltve együttműködnek a közös érdekében. A dokumentum kiemeli, hogy a munkaadók és munkavállalók közötti együttműködés nem pusztán gazdasági szükségszerűség, hanem a társadalmi kohézió alapfeltétele, amelynek biztosítása és támogatása az állam egyik legfontosabb feladata. Az enciklika rávilágít arra is, hogy az individualizmus térnyerése fokozatosan felszámolta a társadalom természetes tagozódását, ennek következményeként pedig a közösségi struktúrák meggyengültek, ami az államot arra kényszerítette, hogy átvállalja azokat a funkciókat, amelyeket korábban autonóm közösségek láttak el. Ez a folyamat hosszú távon az állami szerepvállalás túlterhelődését és annak fokozatos erodálódását eredményezi, hiszen az állam olyan, helyi szinten kezelhető feladatokat is magára vállal, amelyek decentralizált keretek között hatékonyabban lennének megoldhatók.

Ezzel összhangban az enciklika hangsúlyozza, hogy a társadalmi struktúrák természetes szerveződése nem pusztán a munkaerőpiaci pozíciók mentén történik, hanem a ténylegesen betöltött társadalmi és szakmai funkciók

⁵ Lásd bővebben: TIMÁR Balázs László: Egy elfelejtett konzervatív forradalmár: Othmar Spann. *Kommentár*, 2025/2. (A szerk.)

szerint. Ahogyan a földrajzi közelség spontán közösségek kialakulását eredményezi, úgy a közös szakmai és hivatásbéli tevékenység is egy organikus szerveződési folyamatot indít el. Ennek eredményeként az egyén nem csupán egy gazdasági szereplőként jelenik meg, hanem egy természetes szakmai és társadalmi közösség, egy hivatásrendi testület szerves részévé válik. Az ilyen rendi struktúrák nem csupán a társadalmi stabilitást erősítik, hanem elősegítik a gazdasági és szakmai élet hatékonyabb együttműködését, amely hosszú távon az egész nemzeti közösség számára előnyökkel jár.

A jelenkori államszervezési modellek közötti versenyben azok a struktúrák lehetnek sikeresek, amelyek képesek egyensúlyt teremteni a közösségi autonómia és az állami koordináció között, elkerülve mind az állami túlcentralizációt, mind az individualizmus atomizáló és társadalmi fragmentációhoz vezető tendenciáit. A bemutatott elvek mentén megvalósuló decentralizáció nem a modern értelemben vett piaci deregulációt jelenti, hanem egy strukturált, államilag koordinált folyamatot, amely az autonóm közösségi szerveződésekre épít, biztosítva ezzel a társadalmi kohéziót és az államszerkezet stabilitását.

Ezen elvek alkalmazása az államszervezésben nemcsak a kormányzati hatékonyság növelését és az államra nehezedő terhek csökkentését eredményezi, hanem a decentralizált társadalmi egységek önállóságát is biztosítja, még hozzá anélkül, hogy ez az államhatalom tekintélyének és központi szerepének erodálódásához vezetne. Egy organikusan szerveződő, funkcioná-

funkcionálisan tagolt állam

lisan tagolt államiság nemcsak a társadalmi kohéziót és az államhatalom stabilitását erősítheti, hanem a termelékenység növelésének is hatékony eszköze lehet. A *Quadragesimo anno* enciklika szerint a gazdasági és társadalmi szervezettség fenntarthatóságának egyik alapfeltétele a foglalkozási ágak egymást kiegészítő, összehangolt működése, amely lehetővé

teszi a munka, a tőke és a szellemi kapacitás közös célok mentén történő összekapcsolódását. Ennek hiányában az egyének termelőképessége nem érheti el a lehetséges maximális eredményt, hiszen a társadalom nem biztosít megfelelő intézményi kereteket a munkatevékenység védelmére és a gazdasági szereplők közötti szerves együttműködésre.

HIVATÁSRENDI ALTERNATÍVA

Az államrend történelmi tapasztalatokra épülő organikus struktúrái, valamint a katolikus gazdaságetikai alapelvek mentén szerveződő államiság nemcsak hatékony és versenyképes, hanem a közelgő globális kihívásokkal szemben is kellően reziliens modellként szolgálhat.

Egy megfelelően végrehajtott, államilag koordinált decentralizáció nem az államiság meggyengüléséhez, hanem éppen ellenkezőleg, annak hatékonyabbá válásához vezethet, mivel lehetővé teszi az állami szerepvállalás fókuszáltabb, stratégiaileg célzottabb alkalmazását. Ezáltal csökkenti a bürokratikus terhet és az állami apparátus túlterheltségét, miközben nagyobb mozgásteret biztosít a helyi közösségeknek és szakmai önkormányzatoknak. Egy ilyen reform azonban csak egy megfelelően érett társadalmi közegben lehet sikeres, ahol az autonóm közösségek nem gyengítik, hanem éppen erősítik az állami struktúrát, hozzájárulva annak stabilitásához és szuverenitásához.

A kérdés tehát az, hogy a magyar társadalom elérte-e azt az érettségi szintet, amely lehetővé tesz egy ilyen jelentős átalakítást az államszervezés terén. Ennek megválaszolása nem könnyű feladat, hiszen számos tényezőtől függ. Úgy véljük azonban, hogy a társadalmi érettség egyik legfontosabb fokmérője az, hogy egy nemzeti közösség mennyire képes egységesen fellépni az ország szuverenitását veszélyeztető külső kihívásokkal szemben, illetve milyen mértékben képvisel közös álláspontot a stratégiai jelentőségű kérdésekben. Más szóval, a nemzeti közösség belső kohéziója meghatározó tényezője az államszervezés fejlődési lehetőségeinek. Ez pedig közvetlenül tükröződik abban, hogy milyen társadalmi támogatottság övezi a fenti elveket képviselő kormányzó irányvonalat.



A hivatásrendi csoportok ernyőszervezeteként funkcionáló Magyar Szociális Népmozgalom nagygyűlése a Vigadóban, 1940 (Pesti Hírlap Képes Melléklet, 1940. december 18. 14. oldal)

Ezzel összefüggésben megállapítható, hogy a nemzeti szuverenitás védelmét, a nemzeti közösség megerősítését és a társadalmi kohézió előmozdítását prioritásként kezelő kormányzat széles körű társadalmi támogatottságot élvez, amit nem csupán az elmúlt országgyűlési választások eredményei, hanem a stratégiai jelentőségű kérdésekben tartott nemzeti konzultációk is rendre alátámasztanak. Mindez arra enged következtetni, hogy a rendszer erős kohéziós képességgel bír, amely mögött jelentős társadalmi konszenzus áll. Márpedig egy ilyen mértékű társadalmi kohézió már megteremtheti a nemzet természetes belső tagoltságának helyreállításához szükséges alapot anélkül, hogy dezintegrációt idézne elő. Épp ellenkezőleg, egy államilag koordinált decentralizáció és a társadalom funkcionális tagozódása lehetőséget teremtene arra, hogy mindenki a maga szintjén gyakorolva autonómiáját, egyéni képességeivel járuljon hozzá a nemzeti egység és a társadalmi kohézió megszilárdításához, elősegítve ezáltal a harmonikus társadalmi viszonyok kialakulását. A hagyományos intézmények, helyi közösségek és társadalmi szerveződések megerősítésével egy olyan, állami irányítással összhangban működő organikus rend jönne létre, amelyben az egyének és csoportok saját adottságaik szerint tölthetnék be szerepüket a társadalmi működésben és a közjó szolgálatában. Ez biztosítaná, hogy a társadalom természetes tagoltsága ne megosztottságot, hanem egymást erősítő és kiegészítő funkciókat eredményezzen, ezáltal előmozdítva a stabilitást és a nemzet gyarapodását. Ez egyben elősegítheti a hatékonyabb állami és társadalmi működést, miközben támogatja a termelékenység növekedését.

A hivatásrendiség jelenkori relevanciáját illetően fontos megjegyezni, hogy a Spann által is képviselt organikus állameszme felfogása szerint a társadalmi rétegződés egy önszerveződő, belső törvényszerűségek által vezérelt folyamat, amely természetes módon jön létre a különböző foglalkozási csoportok funkciók szerinti elkülönülésével, függetlenül az állami szerepvállalástól. Az állam ezt különböző módokon befolyásolhatja: támogathatja vagy a centralizáció fokozásával visszafoghatja a szerveződés dinamikáját, de önmagában nem képes sem létrehozni, sem tartósan és maradéktalanul felszámolni azt. Az organikus állameszme értelmében az állam optimális szerepe ebben a folyamatban tehát nem a direkt irányítás, hanem a támogató közvetítés, amely elősegíti a társadalmi struktúrák természetes kibontakozását, biztosítva ezzel a közösségi szerveződések önállóságát és az állami működés stabilitását. Mivel tehát a hivatásrendiség nem egy mesterségesen létrehozható konstrukció, hanem

egy belső törvényszerűségek által vezérelt, önszerveződő folyamat, egy deklarált (új)rendi állam kiépítése nem lenne célravezető, ahogyan azt a 20. századi modern korporatív rendszerek példája is mutatja. E kísérletek döntően felülről vezérelt reformokként valósultak meg, ahol az állam központi szerepe meghatározó volt, és az önszerveződő kezdeményezések, ha egyáltalán léteztek, csak szigorú állami kontroll és ellenőrzés mellett, kizárólag állami jóváhagyással működhettek. Ezáltal az államhatalom közvetlen befolyást gyakorolt a rendek belső működésére, ami éles ellentétben állt a történelmi középkori rendi államok gyakorlatával, ahol a rendek valódi autonómiát élveztek, és az állam nem szólt bele belső döntéshozatali mechanizmusaikba.

Röviden: a társadalom funkcionális tagoltsága nem kényszeríthető ki tehát erőszakosan egy központi hatalom által, hanem egy olyan organikus folyamat eredményeként bontakozik ki, amely a közösségek belső dinamizmusából fakad. Az állam ebben a folyamatban nem közvetlen irányítóként, hanem támogató és koordináló szereplőként működik, amely megfelelő jogi és gazdasági keretek biztosításával elősegíti a természetes struktúrák megerősödését és kiteljesedését. Az önszerveződő társadalmi formák időtállóságát nem egy központosított bürokratikus apparátus garantálja, hanem az autonóm közösségek belső kohéziója és együttműködési képessége. Ennek érdekében nem egy merev, központilag meghatározott struktúra létrehozására van szükség, hanem olyan szabályozási környezet kialakítására, amely bátorítja a helyi kezdeményezéseket, növeli a közösségek önállóságát, és a szubszidiaritás elvének

A Katolikus Agrárfűsági
Legényegyletek Országos
Titkárságának (KALOT)
pajzsos-keresztes jelvényét
formázó élőkép
Csíksomlyón, 1941
(Pesti Hírlap Képes Melléklet,
1941. május 23. 348. oldal)



megfelelően lehetővé teszi, hogy az állam fokozatosan visszaadja azokat a társadalmi funkciókat, amelyeket az individualizmus térnyerése és a közösségi szerveződések gyengülése következtében magára vállalt. Ez nem a jelenlegi társadalmi-gazdasági struktúrák erőszakos átalakítását jelenti, hanem azok természetes kiegészítését egy olyan hivatásrendi szerveződés megjelenésével, amely hosszú távon erősítheti a társadalmi kohéziót, csökkentheti az állami túlterheltséget és hozzájárulhat a kormányzati hatékonyság növeléséhez. Az állam szerepe tehát elsősorban a támogató háttér biztosítása lehet: megfelelő jogi keretek kialakítása, adókedvezmények és ösztönző mechanizmusok bevezetése, valamint a társadalmi és gazdasági önszerveződés pozitív mintáinak kormányzati kommunikációval történő megerősítése. A *Quadragesimo anno* iránymutatásával összhangban a cél nem az állami szerepvállalás visszaszorítása, hanem az állam és a társadalom közötti munkamegosztás olyan optimalizálása, amely lehetővé teszi a természetes közösségi struktúrák megerősödését és az állam közvetlen beavatkozási szükségletének csökkentését, elősegítve ezzel egy hosszú távon fenntartható, stabil és rugalmas államszervezési modell kialakulását, amely hatékonyan képes reagálni a jelenkor komplex kihívásaira, miközben egyaránt biztosítja a társadalmi és gazdasági stabilitást, valamint tovább erősíti a nemzeti szuverenitást.

Decentralizált gazdaság és hivatásrendiség

Az állam működésének hatékonysága és a társadalmi struktúrák stabilitása nem kizárólag a központi koordináció mértékétől függ, hanem attól is, hogy milyen módon sikerül a társadalmi-gazdasági szerveződés belső dinamizmusát támogatni és integrálni az állami irányítás rendszerébe. A decentralizáció és a hivatásrendi struktúrák nem állnak szemben a jelenlegi gazdaságpolitikai célokkal, hanem azok organikus kiegészítőiként erősíthetik is az iparfejlesztést, a technológiai modernizációt és az exportorientált növekedési stratégiát. A globális gazdasági bizonytalanságok következtében elengedhetlenné válik olyan mechanizmusok beépítése, amelyek fokozzák a gazdasági rezilienciát, mérséklik a külső piaci volatilitás hatásait és elősegítik a gazdaság endogén fejlődési potenciáljának kiaknázását.

A decentralizált gazdasági modellek és a hivatásrendek nem állnak szemben a globális értékláncokba való bekapcsolódással, hanem azok stabilitását és fenntarthatóságát erősíthetik. A világgazdasági környezet fragmentálódása miatt a helyi termelés és a gazdasági diverzifikáció kulcsszerepet játszhat a nemzetgazdaság stabilitásában. Ebben az összefüggésben a decentralizáció és a hivatásrendiség nem csupán elméleti lehetőséget jelent, hanem konkrét eszközt a termelési kapacitások bővítésére, az ellátási struktúrák diverzifikálására és az importkitettség mérséklésére. A decentralizált gazdasági és társadalmi szerveződés nem az állami szerepvállalás csökkentését, hanem annak hatékonyabb elosztását teszi lehetővé. A helyi döntéshozatal megerősítése elősegíti az erőforrások rugalmasabb és hatékonyabb allokációját, csökkenti az állam adminisztratív terheit, miközben fokozza alkalmazkodóképességét. Az ipari és energetikai beruházások mellett a közösségi termelési kapacitások kiépítése olyan stabilizáló tényező, amely hozzájárul a fenntartható gazdasági fejlődéshez és az állami struktúrák hosszú távú stabilitásának biztosításához.

Az energiaszuverenitás megerősítése és az ipari növekedés energiaigényének biztosítása érdekében a decentralizált energiahálózatok kiemelt szerepet tölthetnek be. A központi energiarendszer és a helyi, autonóm energiaforrások összehangolt működtetése garantálja az ipari igények megbízható ellátását, miközben csökkenti az ellátási kockázatokat. A decentralizált energiainfrastruktúrák nem a centralizált rendszerek kiváltására szolgálnak, hanem azok hatékonyságát fokozzák azáltal, hogy a helyben előállított energia közvetlenül a helyi fogyasztásokat fedezi, így tehermentesíti a központi hálózatot. Ennek eredményeként a központilag termelt energia célzottabban hasznosítható ipari és technológiai fejlesztésekre, különösen a nagy energiaigényű ágazatok (adatipar, digitális infrastruktúra) fejlesztésére, miközben az energiarendszer egészének

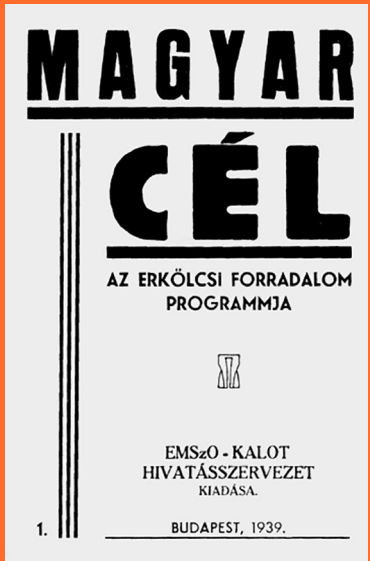
ökölógiai 
hivatásrendiség

Magyar Cél – Az erkölcsi forradalom programja (1939)

A magyar állam nem akkor lesz erős, ha a hatásköre lesz nagyobb, ha beleavatkozik a szellemi életnek olyan kérdéseibe is, amelyek a természetjog szerint más közületek, vagy a szabad ember lelkiismeretének birodalmába tartoznak. Mi nem az állam feladatkörét akarjuk megnagyobbítani, hanem az erejét, mert az állammal szemben is áll az örök igazság: aki sokat markol, keveset fog. A történelmi magyar alkotmány alapján állunk, azt fejleszteni, továbbépíteni akarjuk, de szellemétől eltérni, funkcióját megszüntetni nem akarjuk.

Álláspontunk az, hogy az önálló, független nemzet közösségi élete – a nemzeti keretektől független lelki (vallási) élettől eltekintve – két, egymástól lényegében eltérő síkon folyik le. Az egyik életsík: a politikai élet. A nemzet politikai élete a rend fenntartásában, a nemzettagok közti viták igazságos eldöntésében, a nemzeti kultúra fejlesztésében és élésében, a határok megvédésében, a nemzetnek mint külpolitikai egységnek más egységekkel szemben való képviselésében nyilvánul meg. Ez a nemzeti élet magasrendű szellemi funkció: a nemzetnek az igazságról, a rendről, a kultúráról, a hazaszeretetről, az önálló, független nemzeti életről kialakított eszményét akarja megvalósítani. A másik életsík: a gazdasági élet. A nemzet nemcsak kulturális, nyelvi, történelmi, honvédelmi, külpolitikai egység, hanem gazdasági egység is. Mint gazdasági egység, a politikai nemzeti élettől lényegében eltérő életet él. Ez az életfunkció alacsonyabb rendű, mint a politikai élet: nem szellemi eszmények, hanem a létfenntartás szolgálatában áll, azokat az eszközöket teremti elő, amelyek birtokában az eszményekért küzdeni, politikai életet élni lehet.

Nekünk nem kell külföldre mennünk mintáért, ha államreformot akarunk; nekünk a középkor Szent Korona-tanában olyan forrásunk van, amelyből ma is, mindig is meríthetünk; mi a Szent Korona-tan korszerű értelmezésével ma és mindig meg tudjuk oldani a mindenkor alkotmányreformok problémáját. Most, amikor úgyszólván az egész világ ellen kell harcolnunk az örök magyar célért, a magyar függetlenségért, ne más nemzetek minden tiszteletet megérdemlő lelkiségéből, hanem az ezeréves magyar történelem ma is élő szelleméből merítsünk ihletet a feltétlenül szükséges nemzeti reformok megteremtésére.



rezilienciája és fenntarthatósága is erősödik. A decentralizált modellek nem csupán az energiatermelés, hanem a helyi élelmiszertermelés és az élelmezés-biztonság megerősítésében is kulcsszerepet játszanak. A rövid ellátási láncok előtérbe helyezése csökkenti az importfüggőséget, mérsékli a globális piaci ingadozásokból eredő kockázatokat, valamint növeli az élelmiszerrendszerek stabilitását. A lokalizált élelmiszertermelés nem a nemzetközi kereskedelem és a globális értékláncok alternatívája, hanem azokkal párhuzamosan működő, azok sérülékenységet ellensúlyozó megoldás. A helyi termelők és feldolgozók támogatása nemcsak a regionális gazdaságot élénkíti, hanem a termelési struktúra rugalmasságát is fokozza, lehetővé téve az ökológiai adottságokhoz és a társadalmi szükségletekhez igazodó alkalmazkodást.

A hivatásrendi modell egy történelmi előzményekre épülő, de a jelenkori gazdasági és társadalmi viszonyokhoz igazított szerveződési forma, amely ötvözi a szakmai önkormányzatiságot, a közösségi tulajdonlást és az állami koordinációval biztosított gazdasági fenntarthatóságot. Nem mereven hierarchikus vagy államilag vezérelt struktúrát képvisel, hanem szakmai közösségeken alapuló, decentralizált rendszert, amely rugalmasan tud integrálódni a jelenlegi ipari és gazdasági struktúrákba, miközben hosszú távon is fenntartható működést biztosít. A hivatásrendek nem csupán érdekképviselési vagy

Amint a nemzet politikai hatalmi szervezete, az állam a nemzet politikai életének megtestesülése, élő organizmus, erkölcsi és jogi személy, amelynek megfelelő szervezete is van, épp úgy a nemzet gazdasági hatalmi szervezete is a nemzet gazdasági életének megtestesülése, erkölcsi és jogi személy lesz, amely megfelelő hatalmi szervezettel rendelkezik. A gazdasági nemzet, mint egységes Egész, rendekből mint részekből áll. A gazdasági rendek hierarchiájában a nemzet mint gazdasági egység is rend, a legmagasabb, a legfőbb Rend. Ezért a nemzet gazdasági hatalmi szervezete, a nemzet gazdasági egységének megtestesülése, a Szent Korona gazdasági szuverenitásának gyakorlására megteremtendő erkölcsi és jogi személy a nemzetrend. A nemzetrend az állam fiatalabb testvére, a nemzet közösségi életének másodszülött gyermeke.

A Szent Korona misztikus testének két tagja van: az állam és a nemzetrend. Az állam gyakorolja a Szent Korona politikai szuverenitását, a nemzetrend gyakorolja a Szent Korona gazdasági szuverenitását. Az állam és a nemzetrend egymástól független, egymás mellé rendelt életet él; egyik sem avatkozhatik bele a másik életébe, egyik sem vonhatja magához a másik hatalmi körét. Az állam felügyeleti joga alapján ellenőrizheti a nemzetrend működését, de nem irányíthatja azt; rendkívüli veszély esetén beavatkozhatik a gazdasági élet alakulásába, de rendes körülmények közt erre nincs joga.

Mi a parlamentarizmust nem akarjuk megszüntetni; a népképviselőten alapuló országgyűlést továbbra is fenn akarjuk tartani, hatáskörét azonban a politikai életre korlátoznánk, és a gazdasági életet kivennénk hatásköre alól. A nemzetrend törvényhozó szerve a Gazdasági Rendek Háza lesz. A Gazdasági Rendek Házát az államfő, a Kormányzó hívja össze; ülészeit a Kormányzó rekesztheti be, a Házat a Kormányzó feloszthatja.

Erős államot, tehát erős parlamentet, kevesebb pártoskodást akarunk; de ennek útját nem a politikai szabadság elsikkasztásában, hanem abban keressük, hogy a pártoskodás okait szüntetjük meg, és akkor megszűnik magától, tilalom nélkül is a pártoskodás. Ha majd a gazdasági élet nem mérgezi továbbra is a politikai életet: csak két, legfeljebb három párt lesz a legnagyobb pártszabadság ellenére is, mert a politikai kérdésekben a nemzet túlnyomó része legfeljebb két vagy három felfogás körül csoportosul; olyan párt nem lesz, mert olyan pártnak a működését mi is megtiltanánk, amelyik az örök magyar cél: a független Magyarország gyilkosa akar lenni; azok a pártok pedig, akik tudatosan az örök magyar cél szolgáltatásban állanak, békés együttműködésben versenyeznek majd abban, melyikük tudja jobban és gyorsabban szolgálni azt.

Magyar Cél – Az erkölcsi forradalom programja. Az EMSZO–KALOT–Hivatásszervezet kiadása, Bp. 1939. (részletek)

szakmai szervezetek, hanem termelési, szolgáltatási és innovációs funkciókat is ellátnak, közösségi alapon szerveződve.

A hivatásrendek egyik meghatározó gazdasági előnye az árversenyben és a költséghatékonyságban rejlik. A termelőeszközök, földek közösségi tulajdonlása, a megosztott infrastruktúra és az önfinanszírozási modellek révén működési költségeik alacsonyabbak lehetnek a nagyvállalatokénál vagy az egyéni vállalkozásokénál. A fejlesztési és fenntartási költségek közösségi alapú megosztása lehetővé teszi hosszú távú stratégiai célok megvalósítását, függetlenül a rövid távú piaci ingadozásoktól. Ez a rugalmasabb finanszírozási és működési modell lehetővé teszi, hogy olyan hosszú távú célok is megvalósuljanak, amelyek egy klasszikus kapitalista piaci szerveződésben nem lennének elsődlegesen megtérülő beruházások.

A szakmai profizmus és minőség biztosítása szintén a hivatásrendi rendszer erősségei közé tartozik. A belső képzési rendszerek és a mester–inas hagyományok révén a tagok magasabb szintű szakértelemmel rendelkezhetnek, miközben a közösségi tudásmegosztás és az innováció természetes módon integrálódik a rendszerbe. A szakmai önszerveződés révén olyan kutatás-fejlesztési kapacitások is létrejöhetnek, amelyek nem kizárólag a külső piaci igényekhez igazodnak, hanem hosszú távú stabilitást és fenntartható technológiai innovációt biztosítanak. Ebből is látszik, hogy a hivatásrendek és a meglévő

gazdasági struktúrák viszonya nem szükségszerűen versengő, hanem inkább kiegészítő együttműködésre épülhet. Egy jól működő hivatásrend nem csupán alternatívát jelenthet a kis- és középvállalkozások számára, hanem olyan együttműködési lehetőségeket is kínálhat, amelyek révén a KKV-k rugalmasabban alkalmazkodhatnak a piaci kihívásokhoz, míg a nagyvállalatok számára specializált szolgáltatásokat és magas minőségi színvonalat biztosíthatnak.

Összességében tehát a hivatásrendek létrehozása nemhogy eltérést jelentene a kormány növekedésorientált gazdaságpolitikájától, hanem annak hatékony kiegészítő eszközévé válhatna, amely biztosítja a fenntartható és hosszú távon is stabil gazdasági fejlődést.

A HIVATÁSRENDISÉG MINT STRATÉGIAI ESZKÖZ

A hivatásrendiség nem csupán alternatív gazdasági modellt jelent, hanem stratégiai eszközt is a reálgazdaság stabilizálására, az állami és helyi gazdasági struktúrák hatékonyabbá tételére, valamint egy fenntarthatóbb pénzügyi rendszer kialakítására. Különösen a jelenlegi globális gazdasági instabilitás és a spekulatív tőkepiaci dominancia fényében válik relevánssá egy olyan gazdaságszervezési elv, amely a hosszú távú stabilitásra és a valós gazdasági értékteremtésre épül.

A reálgazdaság megerősítése és a túlzott spekuláció visszaszorítása kulcsfontosságú feladat egy fenntartható gazdasági rendszer kiépítésében. A hivatásrendi szerveződés a termelő és szolgáltató szektorok valódi hozzáadott értéket teremtő ágazataira épül, szemben a pénzügyi spekulációra alapozott gazdasági modellekkel. A gazdasági növekedés így nem pusztán pénzügyi tranzakciók révén generált értékpapíralapú profitból, hanem kézzelfogható termelési és szolgáltatási alapokon nyugodna, ezáltal csökkentve a piaci fluktuációk negatív hatásait. A hivatásrendi finanszírozási modellek olyan közösségi és szakmai alapú mechanizmusokat kínálnak, amelyek mérséklik a külső spekulatív tőkétől való függőséget. Az önfinszírozó rendszerek (például a veszteség- és nyereségmegosztási modellek, hivatásrendi hitelszövetkezetek) lehetővé teszik, hogy a rendelkezésre álló pénzügyi források nem rövid távú profitmaximalizálásra, hanem hosszú távú szakmai és közösségi célok elérésére legyenek fordítva. Ez a struktúra nagyobb gazdasági stabilitást és rugalmasságot biztosít, mivel a pénzügyi döntések a szakmai közösségek hosszú távú érdekei mentén születnek, nem pedig külső befektetői nyomás hatására.

A hivatásrendi modell az állami és helyi gazdasági struktúrák hatékonyságát is növelheti. A központosított gazdaságirányítás gyakran kevésbé képes dinamikusán alkalmazkodni a lokális sajátosságokhoz, míg a túlzottan globalizált piacok kiszolgáltatottá tehetik a helyi termelőket és munkaerőt. Ezzel szemben egy decentralizált, szakmai öngazgatásra épülő rendszer biztosítaná, hogy a gazdasági és erőforrás-gazdálkodási döntések a releváns szakmai közösségek kompetenciáin és hosszú távú fenntarthatósági szempontokon alapuljanak. Az állam és a hivatásrendek közötti együttműködés lehetővé tenné egy olyan modell kialakítását, amelyben az állami szerepvállalás szabályozói és koordinációs funkciókra összpontosulna, míg az ágazati operatív döntéseket az adott szakmai közösségek hoznák meg. A hivatásrendi szerveződés tehát nem csupán egy gazdasági alternatíva, hanem egy stabilitást, innovációt és fenntarthatóságot ötvöző modell, amely mérsékli a külső piaci kitettséget. Egy ilyen rendszerben a gazdasági növekedés nem spekulációból vagy mesterségesen felfújt piaci értékeltségekből fakadna, hanem valós termelési és társadalmi értékteremtő folyamatokból, ezáltal hozzájárulva mind a nemzetgazdaság ellenállóképességéhez, mind a helyi közösségek önállóságának megerősítéséhez.

A hivatásrendi modell szervesen beilleszthető a magyar kormány gazdaságpolitikai célkitűzéseibe,⁶ úgy mint a növekedési célokat kiegészítő, azok fenntartható alapjait megteremtő strukturális eszköz. A 2030-ra kitűzött cél, hogy az ország elérje az EU fejlettségi szintjének 90 százalékát, erősen függ

6 Lásd bővebben: NAGY Márton: A folytatódó felzárkózás receptje. *Kommentár*, 2024/2.

a foglalkoztatási ráta növelésétől, amelynek el kell érnie a 85-öt. A hivatásrendek stabil és rugalmas foglalkoztatási struktúrája, a mester–inas rendszer újraellesztése, valamint a helyi és családi alapú termelési modellek ösztönzése mind hozzájárulhat e cél teljesüléséhez. A munkaerőpiac strukturáltabb integrációja, a kiszámíthatóbb foglalkoztatási formák és a közösségi alapú vállalkozások térnyerése érdemben támogathatják a kormány foglalkoztatáspolitikai céljait. A gazdaságpolitikai célok másik meghatározó pillére a GDP-arányos beruházási ráta 30 százalékra történő növelése. Jelenleg a vállalati beruházások csupán 20 százalékot tesznek ki, így a fennmaradó 10 százalékos cél elérésében a hivatásrendi beruházások is érdemi szerepet játszhatnak. A hivatásrendek szervezeti sajátosságai révén könnyebben tudnának hosszú távú beruházásokat indítani és fenntartani, hiszen belső finanszírozási és közösségi tőkealapú mechanizmusokat alkalmaznak. A hivatásrendi manufaktúrák és kisipari struktúrák így nemcsak a gazdaság újraiparosításának folyamataiba illeszthetők be, hanem a magas hozzáadott értékű, prémium minőségű termékek előállításán keresztül az exportorientált növekedési stratégiába is.

A magyar gazdaságpolitika egyik kiemelt célkitűzése a GDP-arányos termékexport 100 százalékra növelése, amely jelenleg a GDP 66 százalékát teszi ki. A hiányzó egyharmadot hivatásrendi szerveződésű termelőegységek és kutatói hálózatok magas színvonalú termékei és innovációi biztosíthatnák. Az exportnövekedés egyik kulcsa a feldolgozóipar részarányának 30 százalékra történő emelése (jelenleg 20%), amelyben a hivatásrendi vagy közösségi alapú feldolgozóüzemek szintén meghatározó szerepet tölthetnének be. Az ilyen rendszerek lehetőséget teremtenének arra, hogy a termelés, a feldolgozás és az értékesítés egy integrált struktúrán belül valósuljon meg, minimalizálva a külső piaci szereplőktől való függőséget és növelve a gazdasági autonómiát.

A hivatásrendi gazdasági modell tehát nem csupán egy elméleti alternatíva, hanem egy célzott gazdaságfejlesztési eszköz is, amely érdemben hozzájárulhat a magyar gazdaságpolitikai célkitűzések teljesüléséhez, miközben biztosítja a fenntartható és hosszú távon is stabil gazdasági növekedést.

ÖSSZEGZÉS

Az előttünk álló évtized kihívásai szükségessé teszik a rugalmas és alkalmazkodóképes gazdasági struktúrák kialakítását, miközben a világ gazdasági integráció megtartása mellett olyan alternatív mechanizmusok szerepe is felértékelődik, amelyek az ellátásbiztonság növelése, a stratégiai autonómia erősítése és a gazdasági sérülékenység csökkentése révén mérséklik a globális piaci volatilitás hatásait. Az egyre komplexebb gazdasági és geopolitikai kihívásokra adott válaszok nem merülhetnek ki a központi gazdaságpolitikai eszköztár alkalmazásában – szükséges az olyan intézményi és szervezeti innovációk beépítése is, amelyek elősegítik a gazdaság rezilienciájának fokozását és a termelési kapacitások stabilizálását. Az általunk bemutatott modellek és alternatív gazdasági mechanizmusok ezekre a kihívásokra kínálhatnak hatékony válaszokat, nem a jelenlegi növekedési pálya helyettesítőiként, hanem annak kiegészítő elemeiként. A decentralizált gazdasági szerveződések, a hivatásrendi modellek és a közösségi finanszírozási mechanizmusok olyan strukturális megoldásokat biztosíthatnak, amelyek fokozzák az önálló termelési kapacitásokat, csökkentik a külső kitettséget és elősegítik az állami működés hatékonyságának növelését. Ezek a modellek nemcsak a gazdasági stabilitást és társadalmi kohéziót erősítik, hanem a jövőorientált fejlődési stratégiák integráns elemeivé is válhatnak, hozzájárulva egy hosszú távon is stabil, ellenálló és versenyképes gazdasági szerkezet kialakulásához. ■

**decentralizált gazdaság,
hosszú távú stabilitás,
hivatásrendi modell** ””